

FONDAT ÎN 1924

anul XX | nr. 21 (426) | 1-15 noiembrie 2009

ARARAT

PERIODIC AL UNIUNII ARMENILOR DIN ROMÂNIA

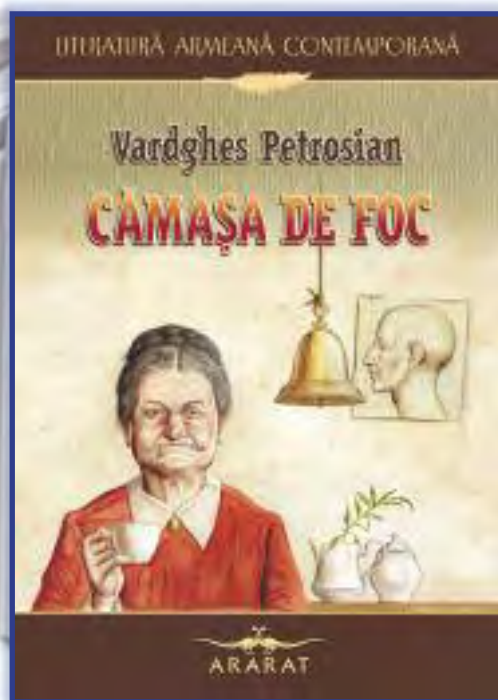
La Pitești
armenii
conviețuiesc
de 150 de
ani

Editura Ararat

SEPREZINTĂ

În curs de apariție

Editura & Tipografia Ararat, Bd. Carol I Nr. 43, București, România
Telefon: 004021 311.14.25; Fax: 004021 311.14.20; Contact: Mr. Sirun Terzian

www.araratonline.com

15-31 MARTIE | NOR GHIANK | GALERIE FOTO | VIDEO | DOSARELE COMUNISMULUI | VERSIUNEA ANTERIOARA | BOOKS | ARHIVA

istoria unei vieți sub
comunism

Decriptarea tacticilor Turciei de interzicere a deschiderii frontierei cu Armenia

REPORTER

Thursday, April 2, 2009

Deci unii armeni nu cred în promisiunea solemnă a președintelui Obama de a recunoaște genocidiul armean, promisiune făcută în timpul campaniei electorale. Liderii turci au luat-o foarte în serios.

[Read more](#)

Blazonul baronilor Kapri

TIBERIU COBOVNE

Thursday, April 2, 2009

[Read more](#)

- ➔ 4 Lansarea volumului *Biserica Apostolică Ortodoxă Armeană* la Biblioteca „Dudian“
- ➔ 5 Varujan Vosganian a adus la Constanța „Cartea șoaptelor“
- ➔ 6 Zilele Filmului Armean la Cluj
- ➔ 8 Antranik Minasian în dialog cu Fabian Anton
- ➔ 13 Din nou premiile Uniunii Armenilor din România
- ➔ 14 Agresarea patrimoniului – Suceava, între modernizare și riscul degradării iremediabile a monumentelor istorice - Turnul Roșu
- ➔ 16 Profesorul AȘGIAN din nou pe „SCENA LUMII“
- ➔ 17 Armenii și pictura Barocului transilvan
- ➔ 18 Tăgada și contestarea paternității
- ➔ 19 Ecimiadzin: Sinod al reprezentanților eparhiali

SUMAR

LA DOUĂ SĂPTĂMÎNI

de Mihai Ștepan Cazazian

Minoritățile și Parlamentul

Sîntem în luna noiembrie. O lună rece, dar Sagitată pentru societatea românească. Am avut alegeri și încă vom avea. Pentru că turul II la prezidențiale va fi în decembrie. Dar nu despre asta vreau să vorbesc ci despre ideea referendumului care a propus reducerea numărului de parlamentari. Dacă judeci pătimăș nu poți decît să fii de acord cu acest proiect. Dacă ești mai rațional începi să te gîndești care este cîștigul? Răspunsul ar fi economie la buget, într-o perioadă de criză, plus eficientizarea Parlamentului. Nu intru în amănunte pentru că, în fapt, nu doresc să dezvolt acest subiect ci doar să atrag atenția asupra unui aspect ce privește viitorul minorităților. Se pune următoarea întrebare. Dacă numărul de parlamentari va fi redus cum rămîne cu cele 18 minorități? Oare nu se va ajunge la o formulă prin care vor fi eliminați reprezentanții minorităților din Parlament? Asta va duce la reducerea fondurilor destinate acestora și la dispariția unor minorități. Cel puțin a celor cu un număr redus de membri. Pentru că atîta timp cît ai un reprezentant în Parlament mai ai încă o pîrghie de a-ți susține cauza. Altfel, cine va avea grijă de ele? S-a dovedit că în democrația noastră reprezentarea parlamentară este benefică pentru grupurile minorităților. Dacă ele vor fi lipsite de acest instrument vocea lor va fi din ce în ce mai stinsă. Iar acest lucru poate însemna o pierdere și pentru democrație care dă o șansă fiecăruia. Mai ales într-o țară în care contribuția minorităților la viața cetății nu este de neglijat.

www.taifasuriarmenesti.ning.com

Bilunar al Uniunii Armenilor din România

Redactor șef : Mihai ȘTEPAN-CAZAZIAN
Redactori : Eduard ANTONIAN, Vartan MARTAIAN, Fabian ANTON
Fotoreporter : Mihai GHEORGHIU
Colaboratori : Carmen DROPOL (Constanța); Cristina POPA (Cluj)
Correspondenți din străinătate :
 Edvard JEAMGOCIAN (New York), Anton Lanis ȘAHAZIZIAN (Toronto),
 Giuseppe MUNARINI (Padova)

Tehnoredactare : Mihai HĂȚULESCU
Pagină web : ARARAT
e-mail : ziar.ararat@gmail.com

ADRESA REDACȚIEI: Bd Carol I Nr. 43, București – 2 Tel. / Fax: (4021) 314.67.83
Tiparul executat la ARARAT s.r.l.

Potrivit art. 206 Cod penal, responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului aparține autorului. În cazul unor agenții de presă și personalități citate, responsabilitatea juridică le revine acestora.

Redacția nu împărtășește în mod obligatoriu punctele de vedere exprimate în articolele semnate de colaboratori.

Redacția nu primește spre publicare decît articole scrise cu diacritice

I.S.S.N. 1220-9678

LANSAREA VOLUMULUI BISERICA APOSTOLICĂ ORTODOXĂ ARMEANĂ LA BIBLIOTECA DUDIAN

Joi, 29 octombrie la Biblioteca *Dudian* din București, membrii comunității armenice și nu numai s-au putut bucura de un eveniment foarte important. Anume de lansarea volumului *Biserica Apostolică Ortodoxă Armeană* scris de către tânărul teolog Pr. Dr. Hayazat Martikyan. Cartea a apărut anul acesta la nou înființata Editură *Zamca*, a Bisericii Armenice din România cu binecuvântarea IPS Dirayr Mardichian, Arhiepiscopul Bisericii Armenice din România și Bulgaria.

Printre cei prezenți la acest eveniment s-a aflat și publicistul și scriitorul Vartan Arachelian (de altfel și editor al acestei cărți), care prin altele a spus că: „...Ne aflăm astăzi aici martori ai unui eveniment, lansarea acestei cărți. Era nevoie de o asemenea carte despre Biserica Apostolică Armeană pentru că, deși sîntem pe aceste meleaguri de foarte multe secole, noi, armenii nu sîntem cunoscuți foarte bine din punctul de vedere al aspectului religios. Deși m-am născut, am copilărit și am făcut școala în Constanța, am avut o experiență personală nefericită, atunci cînd la ora de religie din școala primară, părintele profesor de religie m-a scos de la ore împreună cu un alt coleg turc spunîndu-mi: «voi armenii nu sînteți creștini». Această carte acoperă un gol și poate că vom reuși să impunem și ghizilor sau muzeografilor de la unele mănăstiri din Bucovina, un adevăr pe care ar trebui să-l știe și ultimul dintre concetățenii noștri români. Și anume că armenii sînt nu numai creștini, dar și faptul că au fost primul popor care a adoptat creștinismul ca religie oficială de stat...”

A luat cuvîntul în continuare Pr. Prof. Univ. Dr. Alexandru I. Stan prefațatorul volumului, cel care ne spus că: „...După cum bine știți armenii au fost primiți pe aceste meleaguri încă începînd de la domnia lui Alexandru cel Bun încoace. Dunărea a știut să păstreze prietenii mai bine decît alte ape... Armenii au știut să facă mult mai mult, au știut să se apropie de cultura

oamenilor și de frumusețea lor sufletească... Am încercat să descifrez pe cît s-a putut în facultate istoria și cultul Bisericii Armenice, dar pentru că în istoria bisericească universală, armenii treceau sub capitolul bisericii nealcedoniene, atunci armenii au fost trecuți doar în revistă... În această carte, în puținele capitole, se prezintă sintetic Biserica Armeană, astfel încît să fie înțeleasă de oricine are dragoste să afle... Autorul a arătat că, într-adevăr, este nevoie să cunoaștem această carte, această biserică, pentru a cunoaște creștinismul însuși... Autorul a arătat în acest volum că poporul armean s-a creștinat cu drag, fiind un popor ce și-a sacrificat identitatea sa mai veche cu care a stat alături de mari civilizații și a luat o nouă identitate, aceea creștină... Vă invit să primiți această carte cu mare plăcere și să o citiți cu creionul în mînă!”

În final autorul cărții, Pr. Dr. Hayazat Martikyan a menționat despre nou apărutul volum: „... În primul rînd vreau să mulțumesc celor ce au făcut posibil ca această carte să vadă lumina tiparului. Vreau să mulțumesc familiei Hovakimyan, care a făcut posibilă traducerea acestei cărți. Dumnezeu să vă înmulțească darul oferit și de asemenea vă mulțumim că sînteți implicați în viața culturală armenescă. De asemenea îi mulțumesc doamnei traducător Anca Oprea și domnului Vartan Arachelian. Am lăsat, dar nu intenționat, la urmă mulțumirile adresate Pr. Prof. Univ. Dr. Alexandru I. Stan care a oferit o prefață, dar și repere culturale acestui volum. Unul dintre motivele pentru care am hotărît să scriu această carte a fost

acela că atunci cînd am venit aici am înțeles că au existat cîteva dispute și discuții între populația majoritară și Biserica Armeană. Cînd eram student am observat deseori din partea altora o ignoranță despre Biserica Armeană. Desigur, aceștia nu au fost o majoritate. Desigur că în lumea ortodoxă sînt foarte multe personalități, care

sînt bine puse la punct cu teologia și dogmatica noastră. În această carte este prezentat succint *Crezul* nostru și confesiunea noastră. Eu ca slujitor al acestei biserici, vreau să vă asigur nu numai că nu sîntem eretici, dar și că facem parte din biserica veche creștină... În această carte am redat pe scurt despre principalele evenimente ale dogmei bisericii noastre apostolice ortodoxe armenice... Am scris foarte concis și foarte clar pentru ca orice credincios al bisericii noastre să înțeleagă mărturisirea noastră de credință.”

Evenimentul s-a bucurat de prezența unui numeros public, iar acest volum va fi, fără îndoială, așa cum a spus și IPS Arhiepiscop Dirayr Mardichian în cuvîntul său de binecuvîntare a cărții „o scurtă istorie a bisericii noastre ce va ajuta cititorul să afle cu ușurință lucrurile esențiale despre credința poporului nostru, să afle de unde ne tragem puterea de sacrificiu pentru credință și neam”.

Varujan Vosganian a adus la Constanța „Cartea șoaptelor“

Președintele Uniunii Armenilor din România (UAR), Varujan Vosganian, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din România (USR), și-a prezentat, sâmbătă 31 octombrie, la Colegiul de Arte „Regina Maria“, volumul „Cartea șoaptelor“, publicat la Editura *Polirom*. Evenimentul editorial a fost precedat de un moment artistic susținut de ansamblul de dansuri armenesti „Vartavar“.

Printre invitați s-au aflat și senatorul PNL prof. univ. dr. Puiu Hașotti, președintele Filialei UAR – Constanța, Hacic Garabet, poetul, eseistul și editorul Laurian Stăncescu și prof. univ. dr. Garabet Kümbetlian. Președintele USR, Filiala Dobrogea, conf. univ. dr. Cristina Tamaș, a menționat că are onoarea să-l prezinte pe Varujan Vosganian, acest „prietin al Constanței“, care și-a lansat, la malul mării, cu câțiva ani în urmă, și volumul „Statuia comandorului“. Conf. univ. dr. Cristina Tamaș a subliniat că acest roman istoric, riguros construit, care reconstituie specificul unei epoci, reprezintă „un act de forță și de curaj pentru scriitorul Varujan Vosganian“.

Despre cartea lui Varujan Vosganian a vorbit și moderatoarea evenimentului, prof. Arșaluis Gurău, din cadrul Filialei Constanța a UAR. Senatorul Puiu Hașotti l-a caracterizat pe colegul și prietenul Varujan Vosganian ca fiind o personalitate complexă, finanțist, romancier și pianist deosebit. „Aici, în Constanța, cartea are o rezonanță aparte“, a remarcat senatorul. Varujan Vosganian a evocat zilele în care, la Constanța, și-a

făcut documentarea pentru acest roman, amintind de sprijinul pe care l-a primit din partea regretatului om de cultură armean Simion Tavitian. Vicepreședintele USR a mărturisit că volumul arată „o comunitate extrem de îndrăzneță și de sfioasă, în același timp, extrem de interiorizată, care își trăia tragediile cu multă demnitate“. „Este o carte despre armeni, dar și despre români. Este o carte despre secolul XX“, a precizat autorul cărții. Vosganian a citit din volumul său pentru publicul prezent la lansare, în mijlocul căruia s-a aflat și mama sa, un fragment care evocă, într-un mod pitoresc, Constanța anilor '30. Varujan Vosganian a făcut apel la necesitatea „împăcării cu morții cei noi“, care presupune necesitatea de a privi către istoria recentă, către tinerii căzuți la Revoluția din Decembrie 1989, cărora nu li s-a ridicat niciun monument.

Mirela STÎNGĂ,
Telegraf, Constanța

Scriitori din 12 țări sud-est europene în drum spre Tîrgul Internațional de Carte de la Istanbul

Joi, 22 octombrie, la Muzeul Țara-nului Român a avut loc o întâlnire cu scriitorii Anahit Hayrapetyan (Armenia), Barış Müstecaplıoğlu (Turcia), Ognjen Spahić (Muntelegru), Adela Greceanu, Claudiu Komartin și Daniela Crăsnaru, care au citit din operele lor recente. Discuțiile au fost moderate de Răzvan Țupa, inițiatorul proiectului *Poeticile cotidianului*. Evenimentul, organizat de *Institutul Cultural Român*, face parte din programul Word Express, inițiat de *Literature Across Frontiers* și *British Council*, derulat cu sprijinul ICR prin *Centrul Național al Cărții*. Lecturile scriitorilor străini au fost însoțite de traducerea în limba română.

Fragmentele din operele lui Anahit Hayrapetyan, Barış Müstecaplıoğlu, Ognjen Spahić au fost traduse de Madeleine Karacașian (limba armeană), Sheilla Iaia (limba turcă), Marina Gessner (limba croată).

Word Express este un proiect internațional lansat în primăvara acestui an de organizația *Literature Across Frontiers* din Marea Britanie, în cooperare cu *Delta Publishing* din Istanbul și cu susținerea Uniunii Europene. Proiectul face parte din seria de programe *Creative Collaborations*, dezvoltate de *British Council* și *Literature Across Frontiers*, și are ca misiune promovarea dialogului cultural în sud-estul Europei.

Word Express vizează crearea unei rețele de tineri scriitori și traducători din Armenia, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, Israel, Macedonia, Muntenegru, România, Serbia, Slovenia, Turcia și Marea Britanie, prin organizarea unor dezbateri, evenimente literare, precum și prin traducerea și publicarea scriitorilor tineri în reviste culturale din țările implicate. Este încurajată și colaborarea scriitorilor cu artiști plastici, muzicieni, fotografi, regizori, în vederea conceperii unor proiecte interculturale care se vor desfășura în 2010.

Zilele Filmului Armean la Cluj

Cristina POPA

Între 9 și 11 noiembrie, la Casa de Cultură a municipiului Cluj Napoca, au fost organizate *Zilele Filmului Armean*, ca rezultat al colaborării dintre conducerea Casei de Cultură, a Ambasadei Armeniei în România și a Uniunii Armenilor din România, Filiala Cluj.

Deschiderea a avut loc luni, pe 9 noiembrie, în prezența Excelenței Sale, dl Yeghishe Sargsyan, Ambasadorul Republicii Armenia în România, în fața unui public îmbucurător de numeros.

Această primă zi a fost dedicată geniului lui Serghei Paradjanov (Sarkis Paradjanian), proiectându-se două filme realizate de el: un scurt film documentar despre pictorul armean Hakob Hovnatanyan din sec. XIX și capodopera „Culoarea Rodiei“, din 1968 care tratează viața lui Sayat Nova, vestit trubadur, cîntăreț, poet și compozitor armean din sec. XVIII, într-o manieră unică, neîntîlnită decît la Paradjanov.

„Filmul nu este o biografie obișnuită, de aceea este posibil ca mesajul lui Paradjanov în diferite momente ale filmului să ne parvină cîteva minute mai tîrziu. Este un film pentru vizionarea căruia trebuie să fim pregătiți“, a afirmat Excelența Sa în cuvîntul de deschidere al evenimentului. La deschidere au mai luat cuvîntul, deasemenea și dl. Cristofor Filipaș, reprezentantul Primăriei municipiului Cluj Napoca, și d-na Azaduhi Varduca-Horenian, artist plastic și sufletul comunității armenice locale.

Marti, pe 10 noiembrie, au fost pro-

iectate filmele „Armenopolis“ și „Paralele încurcate“.

„Armenopolis“ este un film documentar despre orașul fondat de armeni, odinioară numit Armenopolis, actualmente Gherla, aflat în inima Transilvaniei. Filmul a fost realizat de către Azaduhi Varduca-Horenian, în anul 2005.

Filmul ce a urmat, „Paralele încurcate“, este o coproducție Armenia-Franța-Norvegia, regizată de Rouben Gasparian, în 2009. Acțiunea filmului se desfășoară pe două planuri narative ilustrînd două perioade diferite. Legătura o reprezintă nașterea personajului principal – fiica și moartea personajului secundar – mama. Destinul acestor două personaje a fost inspirat de o întîmplare reală din viața unui soldat armean care se afla în Norvegia în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, dar și de experiența personală a regizorului.

Pe 11 noiembrie s-au vizionat documentarul „Strunga“ și filmul artistic „Ararat“. „Strunga“ este un film documentar despre orfelinatul din România începutului de secol XX, care a adăpostit și îngrijit 198 de orfani armeni supraviețuitori ai Genocidului armean, de-a lungul existen-

ței sale de 3 ani (1923-1926). Acest film a fost realizat de către redacția *Ararat* în colaborare cu *Studioul 2M*, și a fost regizat de către Cadri Abibula și Mihai Stepan-Cazasian.

Seara de miercuri, dar și întregul eveniment, au fost cît se poate de bine completate și încheiate cu filmul artistic „Ararat“, o coproducție Canada/Franța din anul 2002, regizată de Atom Egoyan. În distribuție figurează Charles Aznavour, Arsinee Khanjyan, soția regizorului și, nu în ultimul rînd, Christopher Plummer. Filmul are la bază evenimentul istoric reprezentat de rezistența desfășurată în orașul Van, în timpul Genocidului armean din 1915. Utilizînd tehnica „filmului în film“ (sînt prezente secvențe ilustrînd cît se poate de autentic tragedia armenilor), regizorul tratează în acest film impactul uman în conexiune cu evenimentele istorice tragice și totodată analizează natura adevărului prin reprezentarea sa în artă.

Programul fiecăreia dintre cele 3 zile a fost armonios deschis cu un scurt documentar despre Erevan, capitala Republicii Armenia.

Pe această cale dorim să mulțumim Ambasadei Republicii Armenia în România, Casei de Cultură și Primăriei municipiului Cluj Napoca și Uniunii Armenilor din România pentru sprijinul acordat.

Dorim, deasemenea, să ne exprimăm și speranța că aceste Zile ale Filmului Armean vor deveni un eveniment anual, speranță împărtășită și de scriitorul și istoricul Sergiu Selian, în mesajul său citit de d-na Varduca la deschiderea evenimentului.

Succesul filmului „SAHMAN“ la Festivalul Internațional de la Arad

Fundația ARTIS, în parteneriat cu Casa de Cultură din Arad, beneficiind de sprijinul Centrului Național al Cinematografiei și al Primăriei din Arad, a organizat, în zilele de 26 septembrie – 4 octombrie, cea de-a șaptea ediție a Festivalului Internațional de Film din România, cu un număr record de producții cinematografice, fiind prezenți circa 40 de invitați, printre care s-a aflat și d-na Susanna Harutyunyan, director artistic al Festivalului Internațional de Film „Caisa de aur“ de la Erevan, președinta Asociației Criticilor de Film și Jurnaliștilor Cinematografici din Armenia (secția națională armeană a Federației Internaționale a Presei Cinematografice – FIPRESCI), începând din 2003 fiind reprezentanta Armeniei în Parlamentul Cultural European.

În cadrul acestui festival, în programul competițional CineMareaNeagră au fost prezentate filmele armenesti „Granița“ de Harutyun Khachatryan (v. foto) „Întoarcerea fiului risipitor“ de Arsen Azatyan și Nariné Mkrtychyan, precum și „Nepoata mea din Caucaz“ de Levon Kalantar. Toate cele trei filme s-au bucurat de succes, mai ales „Granița“ (Sahman) care a cucerit mențiunea specială a juriului criticilor de film. Acest juriu a justificat acordarea distincției pentru că filmul redă (fără cuvinte), într-o manieră inovativă și figurativă, tragedia de a fi emigrant. Amintim că filmul „Granița“ s-a bucurat de succes și la alte festivaluri

internaționale de anul acesta, precum cele de la Erevan (Armenia), Varșovia (Polonia), Busan (Coreea de Sud), Tokio (Japonia), Karlovy Vary (Cehia), Anapa (Rusia). Acest film s-a aflat în palmaresul festivalurilor de la Houston (premiul de platină), Syracuse (cel mai bun film), Antalya (cel mai bun film), primele două din SUA, iar cel de-al treilea din Turcia. În noiembrie, el va fi proiectat la Florența (Italia), Gijon (Spania), iar la 3 decembrie, va primi Premiul criticilor de artă italieni, fiind nominalizat pentru cea mai bună regie.

Spectatorii bucureșteni au putut urmări filmul „Întoarcerea poetului“ al regizorului Harutyun Khachatryan în cadrul Zilelor filmului armean de la Cinemateca Română în toamna anului 2006. Acest regizor este fondator și director al Festivalului Internațional „Caisa de aur“ de la Erevan.

Din presa română am aflat că realizatorii celor trei filme armenesti au fost prezenți la Festivalul de la Arad.

D-na Susanna Harutyunyan a declarat pentru cotidianul „Azg“ de la Erevan că realizatorul filmului „Granița“ a primit din partea a două mari societăți cinematografice americane propunerea de a i se prezenta filmul „drept o producție care «înlătură» orice granițe și îi ajută pe oameni să se orienteze corect“ (M.K.)

Un film despre viața lui Jack Kevorkian

Susan Sarandon și John Goodman se alătură lui Al Pacino în distribuția filmului „You Don't Know Jack“, un proiect HBO inspirat din biografia lui Jack Kevorkian, medicul american care a promovat conceptul de sinucidere asistată.

Jack Kevorkian, supranumit „Dr. Death“, a ajutat peste 130 de pacienți să se sinucidă. El a ieșit de multe ori învingător în procesele intentate împotriva lui de statul american Michigan, dar a fost, în cele din urmă, condamnat pentru crimă în 1999, după ce a filmat o casetă video cu sinuciderea asistată a unui bolnav aflat în faza terminală a maladiei de care suferea, pe care a expediat-o apoi spre a fi difuzată în emisiunea de televiziune „60 Minutes“.

Tribunalul american l-a găsit vinovat de crimă și l-a condamnat inițial la o pedeapsă cu închisoarea de la 10 la 25 de ani. În iunie 2008, după opt ani petrecuți după gratii, el a fost eliberat. Jack Kevorkian se află în prezent în regim de eliberare condiționată.

Inspirat din romanul „Between the Dying and the Dead: Dr. Jack Kevorkian's Life and the Battle to Legalize Euthanasia“, scris de Neal Nicol și Harry Wylie, acest proiect produs de HBO va prezenta povestea vieții lui Kevorkian, interpretat de Al Pacino, cu momentele cheie, de la construirea aparatului numit „Mercy Machine“ (mașina milei), la prima sinucidere asistată și la imensul scandal mediatic stîrmit în momentul în care a început

procedura legală prin care a încercat să apere dreptul pacienților de a se sinucide.

Barry Levinson va asigura regia acestui proiect, pe baza unui scenariu scris de Adam Mazer.

Susan Sarandon va interpreta rolul lui Janet Good, o activistă din partea fundației *Hemlock Society*, unul dintre cei mai fermi suporteri ai lui Kevorkian, care a luptat alături de acesta pentru legalizarea sinuciderii asistate în cazul pacienților în stadii terminale. După ce a fost ea însăși diagnosticată cu cancer în fază terminală, Janet Good a apelat la serviciile lui Jack Kevorkian, alegîndu-și singură momentul morții, înconjurată de familie și de cei apropiați.

John Goodman și Susan Sarandon au jucat împreună în filmul „Speed Racer“ lansat pe marile ecrane în 2008.

(Ziarul de Iași)

Domnule Antranik Minasian, spune-ne cam câte familii de armeni mai sînt astăzi în Pitești?

Vreo 30 am mai rămas. Dar nu de familii ci de persoane. Am cam început să dispărem încetul cu încetul... Eu sînt acum cel mai bătrîn din filiala asta a comunității, decanul de vîrstă – cum se spune în limba română.

Cîți ani aveți?

82 de ani am. Sînt născut la 16 august 1928.

Mulți înainte!

Mulțumesc! Am fost profesor de matematică la liceul „I.C.Brătianu“, la care am și învățat, liceu declarat apoi, datorită rezultatelor deosebite, Colegiu Național. Soția mea este grecoaică după părinți, și este tot profesoară de matematică. Ne-am cunoscut la Facultate, la București. Au trecut apoi anii, am ajuns, după cum v-am spus, profesor tot la liceul la care am învățat. Am avut rezultate mulțumitoare. De curînd, de pildă, m-am întîlnit cu promoția care a absolvit acum 25 de ani și m-au înconjurat cu dragoste mare. Iar asta este o mulțumire sufletească deosebită.

Însă, mai mult decît mine, în Pitești s-a realizat domnul Edi Asadurian. Domnul Asadurian este lector universitar, doctor, la Universitatea din Pitești, asta încă din momentul înființării universității. Și, de asemenea, trebuie să o amintesc și pe Luiza Danielian, sora domnului Asadurian și mama tinerei Hasmig Danielian, care este profesoară de matematică la București, autoare a numeroase volume

„Discipolii mei au fost armeni și oameni cu minți deosebite”

Antranik Minasian
în dialog cu Fabian Anton

MINASIAN, EDUARD AN-TRANIK s-a născut la 16 august 1928 la Giurgiu. A fost profesor de matematică la Colegiul Național „I.C. Brătianu”, Pitești

Curînd după naștere, părinții, Bergi și Ahavni (Porumbița) Minasian se mută din Giurgiu la Pitești, pentru că „apa era dulce ca în locurile unde se născuseră și copilăriseră”.

Între anii 1935-1939 urmează Școala primară în Pitești. Consideră că înclinarea spre matematică o datorează învățătorului Gh. Stănescu. În anul 1939 dă examen de admitere la liceul „I.C. Brătianu”. În timpul studiilor liceale are un profesor strălucit, pe Emil Morțun, care prin metodele speciale de predare a contribuit la reușirea tuturor celor 54 de elevi ai clasei la diverse facultăți din București. După absolvirea Facultății de Matematică, Eduard Minasian se întoarce la Pitești unde va fi profesor de matematică la liceul în care a fost elev. La început va fi profesor la cursurile serale, dar coleg de catedră cu foștii profesori: Gheorghe Aman, Emil Morțun, Titus Păuna, Ion Steriopol, etc., dar și cu alții precum Dumitru Mihalașcu, Nicolae Peligrad.

În anul 1956 se căsătorește cu profesoara de matematică Eugenia Metaxa, de asemenea, cu o carieră didactică remarcabilă.

Eduard Minasian își amintește cu plăcere de foști elevi, olimpici la matematică, astăzi nume cunoscute în diferite zone ale lumii. Între ei, Ion Stancu, directorul științific al Centru - lui de Statistică Matematică, Laurențiu Deaconu, doctor în matematică, lector la Universitatea de Stat, Pitești și Secretar al Societății de Matematică, fi - liala Argeș: Octavian Budan, director în Centrala Nucleară, Șerban Valeca, (directorul Institutului de Cercetare Nucleară, (mai mult elevul doamnei Minasian, care i-a fost și dirigintă) Emil Constantinescu, fostul Președinte al României.

-Vicepreședinte al Societății Științelor Matematice pe fosta regiune Argeș;

-Președinte al Comunității Armenilor din Pitești timp de 6 ani; -În prezent, vicepreședinte al Comitetului Parohiei Armene;

-A publicat articole în *Gazeta Matematică*, a compus și propus probleme, multe dintre ele publicate.

-Din 1989-pensionar.

Întîlnire la Biserica Armeană din Pitești

de matematică destul de apreciate. Și din punctul acesta de vedere am o mare satisfacție pentru că și Edi și Luiza au fost pregătiți de familia noastră și îți era drag să lucrezi cu ei.

Șeful actual al comunității armene din Pitești, domnul Teosian, este inginer auto. Fratele lui este profesor de matematică. Deci tot neamul lor sînt matematicieni.

Pentru asta spun că, discipolii mei au fost armeni și oameni cu minți deosebite.

Spuneți-mi, înainte, în copilăria dumneavoastră, cam cîți armeni se aflau în Pitești?

Nu mai știu, dar oricum erau mult mai mulți.

Ați copilărit aici?

Da. Nu m-am născut aici, m-am născut la Giurgiu, dar, la scurtă vreme tata, fiindcă apa de băut la Giurgiu era proastă a căutat o localitate unde apa de băut să fie mai bună. Și a venit aici, s-a stabilit aici, iar pe cînd aveam eu vreo 3 luni m-a adus și pe mine în Pitești. Și, de atunci pînă pe la 82 de ani, tot aici am rămas.

Și, cînd erați copil erau mulți armeni aici?

Da. Erau foarte mulți. Azi, din păcate, majoritatea lor și-au ocupat locul de veci. Însă fiecare a fost negustor cinstit sau meseriaș corect. Foarte corect chiar. De exemplu, pe cînd eram copil de școală generală, tata mă trimitea să încasez săptămînal bonurile de la cei cărora le fur -

niza marfă. Iar marfa care era? Ceea ce producea el: bomboane, zaharicale, sugiuc, candel... Era un om foarte priceput în meseria lui.

Să înțeleg că tatăl dumneavoastră avea o fabrică de dulciuri...

Da. Avea o fabrică de dulciuri.

Aici, în Pitești?

Da. În Pitești. O fabrică la care a trebuit să renunțe mai apoi pentru ca eu să pot avea dreptul să urmez facultatea.

Ca să nu figurați cu dosar...

Da. A fost un sacrificiu foarte mare. Mare și neobișnuit. Dar numai așa am putut să urmăresc facultatea eu și sora mea.

Tatăl dumneavoastră unde era născut?

Tata era născut în Sivas. Sivas, cum bănuiesc că știe toată lumea, este localitatea celor 40 de Mucenici.

Și cînd a venit în România?

În țară a venit în 1923. În 1927 s-au căsătorit iar în 1928 m-au avut pe mine.

În 1923, cînd a sosit în România, unde s-a stabilit?

E o poveste mai lungă... Cînd tatăl meu era copil purta rochiță. Era băiat dar purta rochița primitivă moștenire de la sora lui, care era mai mare decît el. Cînd osmanliii, turcii adică, au vrut să-i distrugă pe armeni, la Genocid, mama lui, mama-mare a mea, l-a aruncat pe tata în prăpastie. Însă tata a avut norocul ca rochița aceea cu care era îmbrăcat să se agațe de un pom care creștea în prăpastie. Au venit osmanliii, au vrut să-l scoată de acolo, din prăpastie, dar ce să mai se ostenească

atît pentru el. Așa că au renunțat. După ce au plecat ei, mama mare a coborît pe cineva în prăpastia aia și l-a salvat. Tata-mare lucra pe atunci în Anglia, la Birmingham ca să-și poată câștiga existența și să trimită acasă ce agonisea el acolo. În felul acesta tata, cînd s-a mărit, a trecut în Bulgaria, ca să evite cît de cît alte neplăceri din cauza turcilor, soră-sa mai mare s-a căsătorit între timp, și și-a propus să vină în România. A profitat de faptul că, în 1923, Dunărea înghețase și a trecut așa, pe gheață. Cînd a fost pus să plătească taxă de intrare în România, pentru a se putea stabili aici, tata și-a schimbat numele de familie din Cafegian în Minasian. Asta fiindcă Minasian era cumnatul lui și tata a vrut să fie considerat ca făcînd parte din familia Minasian și să nu plătească astfel impozitul respectiv. Așa că și-a schimbat numele și, de atunci, toți sîntem considerați ca făcînd parte din familia Minasian.

Tata a lucrat la fabrica de zahăr din Giurgiu, unde, probabil, a învățat și me-serie. Apoi s-a angajat la nașul meu, Papazian, care era nepotul lui Antranik și de la care port și eu acest prenume. Celălalt nume al meu, Eduard, mi-a fost dat de mama care a ținut așa să rămînă în familie numele fratelui ei mai mic. În familia mamei erau 13 suflete, 11 copii și cu părinții lor, și fuseseră omorîți de turci.

Mama a avut însă o soartă mai bună fiindcă unul din turcii ucigași, văzînd-o copil mic, de 2 ani, a luat-o și a crescut-o. Ceva mai tîrziu, un unchi de-al ei, care era dragoman, adică traducător la ambasada engleză din Istanbul, a mers pe urmele întregii familii și a reușit să o găsească, să o salveze și să o crească.

Tata și mama s-au cunoscut la Giurgiu și acolo m-am născut eu. Din Giurgiu, cînd eu aveam 3 luni, ai mei s-au mutat cu mine cu tot în Pitești. Aici am urmat școala primară și liceul. Apoi am făcut Universitatea la București. După ce m-am întors am ajuns profesor la liceul „Brătianu”, la care învășasem, și, timp de 40 de ani, am predat matematică iar din momentul pensionării am predat astronomie.

Erau armeni în liceul „Brătianu“?

Da. Erau destul de mulți și mai ales toți erau foarte conștiincioși. Erau oameni care învățau foarte bine. Doi dintre aceștia au urmat clase speciale de matematică și mi-au fost elevi: unul este Luchian, care este la Constanța, iar celălalt este Edighian care este la Toronto.

Părinții dumneavoastră frecventau comunitatea armeană din Pitești? Mergeau la Biserică?

Bineînțeles. Nu numai că o frecventau, nu se mulțumeau doar cu atît.

Clădirea aceasta în care realizați

dumneavoastră convorbirea acum, clădirea parohială să-i spunem, era o ruină. Ai mei au pus umăr de la umăr, au muncit efectiv, ca să păstreze clădirea asta și s-o renoveze. Apoi eu și soția mea, ca o tradiție, am reușit să contribuim cu cît ne-am permis. Am lucrat cu toții cît de mult am putut, cu sîrg, deși poate uneori au fost și discuții între noi privind modul în care trebuie procedat, modul în care trebuie proiectată clădirea și altele de genul ăsta.

Dincolo de asta exista o foarte mare dorință de comunicare. Nu știu în alte părți cum era dar aici, în Pitești, armenii se adunau luni la o familie, marți la alta, și tot așa... se vedeau deci prin rotație, fiindcă le era drag să se întâlnească.

Ne-am ajutat între noi cît am putut de mult. La rîndul nostru noi, cei stabiliți în Pitești, am primit cu brațele deschise pe cei care veneau din alte părți, cum a fost cazul armenilor refugiați din Chișinău. Au venit atunci într-un grup numeros, erau vreo 40 de oameni, pe care i-am primit în casele noastre timp de aproape 6 luni de zile, pînă în momentul în care și ei și-au putut găsi un adăpost.

Spuneți-mi, cum vedeți comunitatea armeană după 1990. Unii spun că este în declin, mulți au murit, mulți au plecat din țară iar pușinii rămași nu mai au forța de a se regrupa...

Magazin de coloniale în Pitești

Comunitatea nu pot spune că este în declin. Dimpotrivă, sîntem foarte solidari. Cel puțin aici, în Pitești, încă mai ținem legătura, ne întîlnim destul de des, nu doar cu prilej aniversar, cum a fost în anul 2002. Aici, de pildă, vine Hasmig, special de la București, și mai organizează ea fel de fel de activități culturale, ne ține la curent cu colaborările ei în cadrul organizațiilor din Armenia sau Veneția. Și o ascultăm cu plăcere ba chiar, uneori, mai depănăm și noi cîte ceva din amintirile noastre. Participăm, anual și la *Festivalul Multietnic*, alături de comunitatea greacă, a evreilor, italiană și de comunitatea rromilor, unde aducem la cunoștință armenilor noștri și în special românilor activitatea organizației noastre, realizările domnilor Vosganian și Pambuccian – pentru care am considerație nu doar fiindcă sînt politicieni de mare valoare ci fiindcă, în primul rînd, pentru mine sînt matematicieni. Ba, mai mult, domnul Pambuccian mai are și calitatea de astronom și un caracter deosebit, jos pălăria. Mi-a plăcut, de pildă, recentul interviu dat de domnul Pambuccian la televiziune în calitatea sa de șef al Minorităților Naționale. A vorbit foarte, foarte bine. L-am urmărit cu atenție și am văzut că are fiecare cuvînt la locul lui. Nu mă așteptam ca un specialist în matematică să fie și un bun orator, să vorbească numai cînd trebuie și cît trebuie.

Pe de altă parte nu putem spune că nu aveți dreptate, fiindcă, de fiecare dată, vedem cum participăm din ce în ce mai mult la parastase fiindcă nunți sau botezuri sînt din ce în ce mai puține.

Domnule Minasian, există ceva care vă dezamăgește în comunitatea armeană?

Mă dezamăgește faptul că nu avem

urmași. În sensul că, de fiecare dată, mă lupt cu ei să ia parte, sau mai bine zis nu să ia parte, că asta fac, ci să ia inițiativa, cuvîntul, în acțiunile culturale pe care le organizăm. Le spun mereu că trebuie să vorbească ei, nu eu. Le spun că eu sînt deja foarte cunoscut în Pitești, am 40 de generații care au trecut prin mîinile mele și ele mă știu foarte bine. Dar trebuie să se facă ei cunoscuți, fiindcă ei vor trebui să ducă mai departe ideea asta de cultură armeană.

Domnule Minasian, despre istoricul bisericii armenesti din Pitești ce ne puteți spune?

Vă spun ceea ce știm și eu de la străbunii mei. Se spune că biserica aceasta s-a înființat pe locul unei foste biserici de lemn – nu știu la ce dată a fost aceasta și cît a durat – în anul, cunoscut de noi, 1852. Însă asta presupune că, înainte de acest an, a existat în Pitești o comunitate armenescă puternică. De la aceasta comunitate însă nu au rămas nici un fel de documente, din păcate, cu toate că biserica este monument istoric. Nu sînt docu-

mente scrise ci doar un document așa, trecut în general cu vederea.

Nu există un act constitutiv al bisericii, un act elaborat. Se spune doar că domnitorul Ghica ar fi dat un edict.

În volumul domnului Selian este menționat anul 1693 ca an de construire al bisericii...

Noi știm de 1852.

Domnul Selian scrie așa: „Biserica din Pitești avea hramul Sfîntul Garabet – Ioan Botezătorul, și a fost fondată în anul 1693. Construită cu aspectul actual în 1852 și renovată în 1882 fiind administrată de epitropia coloniei locale și utilizată doar ocazional“...

Asta este foarte adevărat. Dar asta dovedește că aici era o comunitate numeroasă pornită, cîndva, în centrul orașului...

Mai sînt case armenesti pe aici, prin Pitești?

Nu prea. S-au distrus toate. Pînă și casa mea părintească este distrusă. Avem însă cîteva fotografii pe calculator cu

armenii de altădată. Cu tatăl meu de pildă, care era renumit în Pitești, și care avea fabrică de înghețată – și să fi văzut acolo înghețată, nu ca asta de o mîncăm acum, fabrică de Quick Cola, fabrică de sifoane și frucidă.

Domnule Minasian, în încheierea discuției noastre v-aș ruga să amintiți cîteva dintre personalitățile armenie din Pitești ce merită cunoscute în toată țara...

În casa asta s-a născut o eminentă armeană: Cristina Tatarian. Această doamnă ajunsese, pe vremea lui Ceaușescu, ministru adjunct la Industria Ușoară. A fost o distanță mare pe care a parcurs-o în modul cel mai corect. Avea o minte scilpitoare. Mama ei murise curînd după ce a născut-o și ea a fost crescută doar de taică-său și de soră-sa, care era ceva mai mare decît ea. A făcut școala de meserii pentru fete, a ajuns apoi studentă, a absolvit facultatea asta de industrie ușoară, a fost foarte apreciată profesional – și merita, s-a căsătorit cu băiatul dentistei Tatarian, care era ultra-bună în meseria ei. Acum ne mîndrim cu Vosgianian însă atunci, pe vremuri, noi, armenii din Pitești,

ne lăudam cu ea. Și lucrul ăsta merită să fie menționat.

Iar dintre armenii vechi aș vrea să-l amintesc pe Moș Agop, un armean extraordinar de boem care era cunoscut în Pitești ca fiind cel mai bun cizmar al orașului. Eram copil și, magazinul alor mei fiind învecinat de al lui Moș Agop, mergeam la el și bătrînul ăsta armean îmi arăta cum, cu cuțitul lui special de cizmărie, tăia talpa de piele și apoi, cu ace-

lași cuțit, își tăia și din pastrama armeană să mănînce.

Sînt figuri de armeni ce merită să rămînă cunoscute și pe mai departe.

Vă mulțumesc!

Și eu.

**Interviu de Fabian Anton
Fotografii din colecția
Lucrețiu Tudoroiu**

Foto: Andreea Tănase

DIN NOU PREMIILE UNIUNII ARMENILOR DIN ROMÂNIA

În 1993, Uniunea Armenilor din România a avut o inițiativă lăudabilă (și, cumva, inovatoare în rândul minorităților naționale din România). Este vorba despre premiile acordate de către Uniunea Armenilor din România unor personalități contemporane de origine armeană (sau nu), din orice domeniu, care prin realizările lor au sporit prestigiul comunității noastre. Și nu au fost deloc puțini aceia care au fost nominalizați la acest Premiu. La un moment dat, prin 1994, dacă nu mă înșel, revista noastră *Ararat* primea nenumărate scrisori de la cititori, care nominalizau personalități ce ar fi putut obține premiile. Din 1993 (când au fost decernate pentru prima dată premiile UAR) și pînă azi cele mai ilustre nume ale comunității noastre, scriitori, istorici, medici, matematicieni, oameni de cultură și artă au primit acest binemeritat premiu. Din nefericire unii dintre ei au trecut în neființă,

ceilalți însă își continuă cariera (de a cărei rezultate ne putem bucura și noi) cu o dăruire de invidiat pentru alți oameni. Unii laureați armeni originari din România trăiesc acum în Diaspora, alții mai „statornici“ își continuă munca de o viață

în România, dar cu toții, indiferent de profesia pe care o prestează, au cu certitudine un lucru și un sentiment în comun. Anume mîndria de a fi armean.

Sigur că unii ar putea spune cu o doză de cinism (și pe bună dreptate, deși eu de test acest punct de vedere) cum că, comunitatea noastră deja a îmbătrînit și că ne hrănim din imaginea și realizările personalităților care nu mai sunt. Este o impresie eronată în totalitate. Sînt încă destule personalități, care prin contribuția lor, în domeniile lor excelează. Cum ar fi de exemplu fizicianul inventator Gabriel Poladian, tînărul restaurator și pictor de icoane Haik Azarian, tînăra pictoriță Ermone Martaian, actorul Florin Kevorchian, frații muzicieni Garbis și Capriel Dedeian și încă mulți-mulți alții. Nu vreau să nominalizez pe nimeni, dar slavă lui Dumnezeu, avem de unde alege, oameni care prin realizările lor ne fac și pe noi părtași și mîndri că purtăm în finalul numelui de familie sufixul -ian.

Premiile UAR au devenit deja o tradiție, un brand, dacă putem spune așa, pentru noi, armenii din România, un brand, care ne reprezintă, ne bucură și ne onorează.

Cît de curînd anul acesta va avea loc o nouă ediție a decernării premiilor UAR. Va fi o ediție surpriză și desigur abia așteptăm și noi să-i aflăm pe cei nominalizați. Pînă atunci însă iată laureații premiilor Uniunii Armenilor din România încă de la început.

Eduard ANTONIAN

Laureații Premiilor UAR

1993 Avocatul și eseistul Arșavir Acterian; Publicistul Tigran Der Grigorian; Realizatorul de emisiuni radio Paul Grigoriu; Prof. Dr. Berdj Așgian.

1994 Baritonul David Ohanesian; Prof. Dr. Krikor Pambuccian; Cărturarul Profesor Gabanyi Janos; Prof. Dr. matematician și fizician Maricel Agop; Muzicianul Harry Tavitian.

1996 Pictorul și restauratorul de artă Nicolae Jakobovitz; Doctor chirurg Florin Exergian; Scriitorul și publicistul Arșag Bogdan Căuș; Poeta și istoricul Anais Nersesian.

1998 Publicista, traducătoarea și ziarista Madeleine Karacașian; Muzicologul, istoricul și traducătorul Meline Poladian; Avocatul Aram Agop.

2000 Scriitorul Ștefan Agopian; Publicistul și realizatorul TV Vartan Arachelian.

2001 Baritonul Eduard Tumageanian; Arhm. Dr. Zareh Baronian; Istoricul Suren Kolangian (premiu de excelență pentru întreaga activitate).

2003 Actorul Harutiun Toni Zaharian; Criticul muzical Dumitru Avachian.

2005 Inginerul de sunet Anușavan Salamanian; Ziaristul și publicistul Simion Tavitian.

2008 Prof. Univ. Dr. Garabet Kumbetlian.

Agresarea patrimoniului

Suceava, între modernizare și riscul degradării iremediabile a monumentelor istorice - TURNUL ROȘU

Tiberiu COSOVAN

Lucrările de reabilitare a rețelelor de apă și canalizare (în unele zone, se realizează în paralel cu cele de termoficare), care brăzdează urbea în lung și-n lat, au înaintat în zona de vest a orașului, pe strada Armenească, pînă în apropierea celui mai vechi turn medieval al Sucevei: Turnul Roșu.

Biserica Sf. Simion și turnul clopotniță, care datează din anul 1513, sînt supuse acum unor agresțiuni care pot provoca degradări iremediabile.

Pe strada Armenească se lucrează intens

Pe strada Armenească (veche Ulița Armenească pomenită în documente încă din anul 1591) din Mahalaua Armenilor, stradă pe care mai există cîteva case despre care Nicolae Iorga spunea (cu opt decenii în urmă) că „au acoperișuri de șindrilă, cu stîlpi formînd o balustradă la

fațadă...case vărute, cu ferestre mici pătrate, frumos rînduite“ ce „alcătuiesc un șir de clădiri model“, se lucrează intens.

Chiar la capătul străzii, acolo unde, în dreptul Turnului Roșu, s-a fixat, cu cîteva ani în urmă, un limitator de înălțime pentru autovehicule, circulă acum autobasculante și camioane care aduc conducte sau transportă pămîntul excavat.

Turnul Roșu

Turnul clopotniță al Bisericii Sf. Simion (ctitorie atribuită armeanului Donig, închinată Sf. Simion Dzerun - Simion cel Bătrîn, care datează din anul 1513) are o înălțime de 28 de m.

Clopoțele din Turnul Roșu aveau o sonoritate deosebită datorită procentului ridicat de argint din compoziția bronzului din care au fost turnate.

Se spunea că atunci „cînd trage clopotul Filipos de la Sf. Simeon, să tot mori“.

La începutul veacului al XVI-lea, Biserica Sf. Simion cu turnul clopotniță marcau limita superioară a cartierului armenesc din vatra orașului, cartier care, așa cum consemnează documentele, avea o ulița pietruită, podită cu „calapod“.

„Un obiectiv cu risc de prăbușire în caz de cutremur“

Cu cîteva ani în urmă, atunci cînd experții restauratori au început lucrările de consolidare a Bisericii Sf. Simion, aceștia semnalau faptul că Turnul Roșu „este un obiectiv cu risc de prăbușire în caz de cutremur“.

Antreprenorul Mihai Bradu, care efectuează lucrările de consolidare, spune că s-au făcut expertize și simulări pe calculator care au indicat că turnul nu rezistă la un cutremur de 5 grade pe scara Richter.

Mai mult decît atît, trepidațiile pro-

duse de autovehiculele care circulau chiar pe la baza turnului și vibrațiile de rezonanță produse de sunetul clopotelor contribuiau la accentuarea riscului de prăbușire a acestuia.

Picamere, excavatoare și camioane grele agresează perimetrul bisericii, cu precădere turnul clopotniță

Deși s-au făcut demersuri pentru întreruperea circulației în zonă, acest lucru n-a fost posibil.

S-a limitat însă circulația, fiind permis doar accesul autovehiculelor mici și s-a interzis utilizarea clopotelor din turnul bisericii.

În prezent însă picamere, excavatoare și camioane grele agresează perimetrul bisericii, cu precădere turnul clopotniță.

Dacă Biserica Sf. Simion a fost deja consolidată, iar acum se lucrează la învelirea cu tablă a turlei, Turnul Roșu (la care nu s-au făcut încă intervenții), construcție din cărămidă îmbătrânită, friabilizată, este expus riscului degradării iremediabile.

„Sînt într-adevăr probleme, dar cum s-ar putea rezolva situația?”

Așa cum spune arhitectul Viorel Blănaru, din cadrul Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Suceava, „există riscuri și noi am solicitat să se lucreze cu cel mai mic picamer și să se folosească utilaje cu tonaj cît mai redus, dar la asemenea lucrări nu se poate săpa cu lingurița. Turnul ar fi în pericol dacă trepidațiile ar fi permanente, pe o perioadă mai lungă de timp, astfel încît structura să între în reverberații”.

„Sînt într-adevăr probleme - a recunoscut el - dar cum s-ar putea rezolva situația? A te opune modernizării orașului ar însemna să atragi oprobriul cetățenilor”.

PROFESORUL AȘGIAN DIN NOU PE „SCENA LUMII“

Venerabilul Academician profesor doctor Berdj Așgian, un adevărat simbol al lumii științifice românești, internaționale, dar și al comunității noastre, revine în atenția specialiștilor și nu numai cu o nouă carte intitulată *Mirifica și tragi-comica scenă a lumii*. Volumul, deosebit de interesant, realizat în colaborare cu prof. dr. ing. Ion Constantinescu de la catedra de Rezistența Materialelor a Universității Politehnice din București, cuprinde teme foarte incitante de larg interes, mai ales pentru specialiști. *Persoane și personalități din cadrul și din afara normalului, Moarte clinică, moarte cerebrală și moarte biologică* sau *Despre bazele neuropsihologice ale meloterapiei* conțin teme ce trebuiesc neapărat parcurse și analizate de către specialiști.

Interesant este faptul că autorii abordează în volum și studii despre istoria filozofiei (cum ar fi *Eseuri inedite legate de antinomia sacru-profan în filozofia lui Mircea Eliade, Inconștientul în concepția filozofilor Carl Gustav Jung și Lucian Blaga* sau despre *Filozofia plăcerii și a neplăcerii*). Alte capitole la fel de interesante și sugestive (*Cunoaște-te pe tine*

însuși, Norocul și ghinionul în viața oamenilor sau *Gânduri despre prostia omească*) cuprind concepte pe cât de logice pe atât de juste și pline de învățăminte. Merită introdus aici un foarte scurt citat: „... astăzi situația prostiei în lume este mult mai gravă, deoarece se știe că Prostia și Nebunia sînt două Entități perfect distincte, Nebunia fiind o boală cu nenumărate forme de manifestare dintre care marea majoritate se pot trata sau, cel puțin, i se pot ameliora simptomele. Deci pentru Nebunie și Nebuni se poate face ceva, dar pentru Prostie și Proști nu!

Dar să fim optimiști! Pentru a ne putea descurca în viața de zi cu zi lucrurile sînt extrem de simple: Proștii sînt nefericiți și suferă pentru ce nu au, iar deșteptii sînt fericiți și se bucură de ceea ce au – este vorba de atitudine. Cel care se consideră deștept și este nefericit înseamnă că nu știe ce să facă cu mintea pe care o are, atîta cîtă este, mai multă sau mai puțină.

Concluzia este îmbucurătoare – depinde de fiecare în parte dacă va fi Prost sau Deștept, dacă va fi Fericit sau Nefericit. Trebuie să știe doar ce vrea! Această condiție este ușor sau greu de îndeplinit?

Depinde de fiecare.“ Sînt mai mult decît relevante înțeleptele cuvinte ale distinsului profesor.

Poezia, filozofia, cosmogonia ocupă și ele un rol important în viziunea autorilor asupra vieții. Profesorul Berdj Așgian se apleacă cu o atenție parcă avatică asupra operelor lui Mihai Eminescu trasînd o paralelă între marele poet și un alt titan, poetul persan Omar Khayyam. Capitolul *Conceptii cosmogonice și filozofice în catrenele lui Omar Khayyam și în poezia lui Mihai Eminescu* ilustrează perfect teoriile de mai sus. Nu putea lipsi, desigur, un capitol special din această carte, anume *Mihai Eminescu și armenii din Moldova*, în care sînt analizate în detaliu relațiile marelui poet cu etnia noastră.

Deci, iată un perfect melanj dintre psihologie, psihiatrie, filozofie, poezie, dar și umor. Da, ați citit bine pentru că în carte profesorul Așgian (ajuns și la vîrsta memorialisticii) înserează cîteva capitole inedite străbătute de fiorul unor amintiri mai vesele sau mai triste, care i-au marcat cumva existența. *Feerica viață de student și Farmecul amintirilor din cătămia studentescă* sînt momente de viață asupra cărora autorul se oprește cu nostalgie. La fel și un alt capitol intitulat *Moment inedit la o coadă la ouă*, unde umorul absurd adevărat din vremea dictaturii este analizat și din punct de vedere psihologic.

Volumul merită cu siguranță citit, nu numai de specialiști în domeniu, dar și de cei care doresc să aprofundeze pe cît se poate tainele insondabile ale sufletului uman.

Prin acest volum profesorului Berdj Așgian (o adevărată legendă în viața a comunității noastre) și-a făcut singur un cadou ținînd cont că domnia sa a împlinit recent 85 de ani. Îl felicităm și noi alături de toți conaționali noștri și nu numai!

Eduard ANTONIAN

Licitație de Iarnă 2009

Pe 10 decembrie, Artmark desfășoară unul dintre evenimentele sale majore: **Licitația de Iarnă 2009**, prin care aniversază un an de existență și de performanțe pe piața de artă din România. Edițiile precedente au avut rezultate spectaculoase atît în materie de vânzări, cît și de participare a publicului. Și de data aceasta, organizatorii așteaptă în Sala Grand Ballroom a Hotelului J. W. Marriott aproximativ 500 de persoane, participanți și spectatori la ceea ce se anunță a fi un adevărat spectacol.

Numărul de loturi incluse în licitație este cel mai mare de pînă acum – aproximativ 200 de picturi, lucrări de grafică, fotografiile și obiecte artistice, grupate în 9 secțiuni: Colonia de la Balcic, Symbolism, Patrimoniu, Școala de la Baia Mare, Postmodernism, Tezaur, Europeană, Fotografie și Artă contemporană. Nu neapărat cantitatea surprinde, cît mai mult calitatea lor – muzeală, așa cum poate fi constatată din enumerarea cîtorva dintre numele artiștilor ale căror opere vor fi oferite spre vânzare, în ordinea intrării lor în licitație: Corneliu Baba, Gheorghe Petrașcu, Samuel Mütznér, M. H. Maxy, Rudolf Schweitzer Cumpăna, Ion Țuculescu, Paul Neagu, George Apostu, Ștefan Popescu, Ștefan Dimitrescu, Iosif Iser, Camil Ressu, Marcel Iancu, Nicolae Dărăscu, Lucian Grigorescu, David Teniers cel Tânăr. La secțiunea de Artă Contemporană, vor participa cu lucrări tineri artiști printre care Zoltán Béla, Dragoș Platon, Adrian Preda, Roman Tolici sau Andrei Gamart.

Expoziția loturilor din licitație va fi deschisă între 5 și 10 decembrie, la primul etaj al Hotelului Marriott.

Armenii și pictura Barocului transilvan

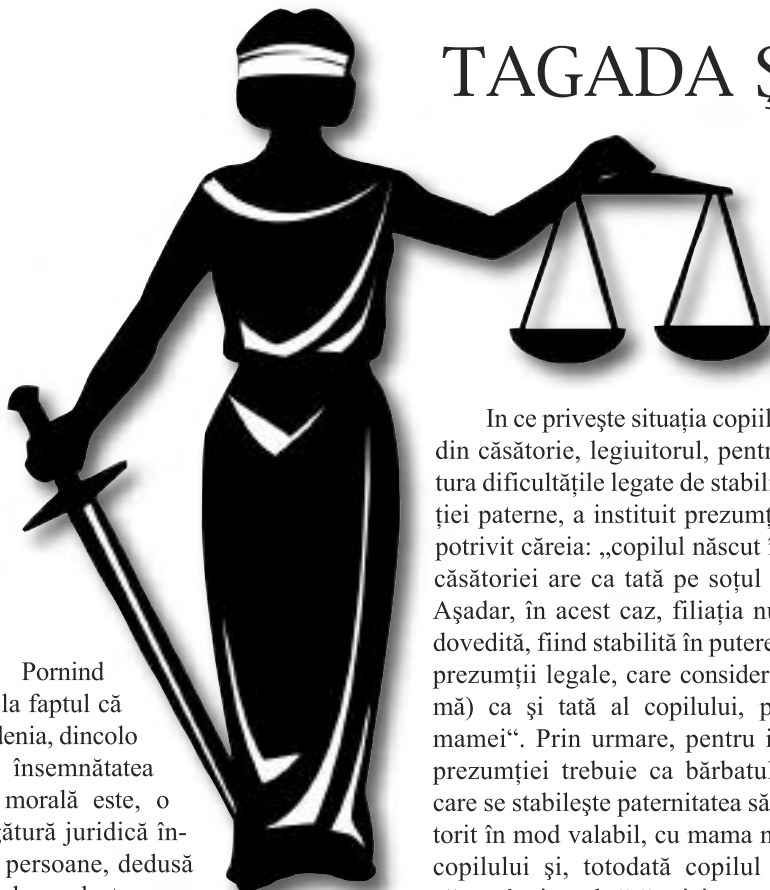
Cristina MANUK

Recuperăm, după patru ani de la apariție, cel de-al doilea volum al unui amplu studiu semnat de istoricul de artă Nicolae Sabău (*Metamorfoze ale barocului transilvan*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2005). Masiv și dens – peste 600 de pagini, plus o impresionantă secțiune ilustrată – volumul în cauză, dedicat picturii transilvane din epoca Barocului, se concentrează prioritar asupra artei religioase, de departe cel mai bine reprezentată în acea perioadă. Este un studiu istoric amplu, sistematic, extrem de riguros și de bine documentat, care – cel puțin la nivel descriptiv – epuizează, practic, subiectul. Nu-mi propun să analizez pe larg o atare cercetare erudită, care-mi depășește de altfel competențele, ci să semnaliez incidentele referitoare la urmele – nu puține – ale armenilor în fizionomia barocului catolic transilvan. Un capitol substanțial se ocupă de „Barocul în pictura altarelor armeanocatoalice din Gheorghieni, Dumbrăveni și Gherla“, vechi centre ale comunității armenice din Transilvania, despre a căror istorie – din epoci foarte diferite – am avut ocazia să scriu nu o dată în paginile revistei *Ararat*. Cu privire la pictura acestor aflate, autorul volumului de față apreciază că „O atenție sporită în amenajarea și înfrumusețarea interiorului bisericii lor au acordat-o bisericile armenesti din Transilvania stabilite, la cumpăna dintre secolele XVII și XVIII în Transilvania. În Gheorghieni temelia bisericii armeanocatoalice a fost pusă în anul 1730, construcția lăcașului încheindu-se în jurul anului 1733, dar amenajarea interiorului cu mobilierul liturgic necesar s-a prelungit încă câțiva ani. Inscricția comemorativă consemnează însă doar momentul definitivării construcției“. Mai departe, se subliniază că „Legenda încreștinării regelui armenilor este însoțită de 14 medalioane în care sînt rememorate tot atîtea secvențe din viața și martiriul lui Grigore

Luminătorul explicitate prin inscripții în limbile latină și armeană“. Descrierea – amănunțită – a elementelor baroce din arhitectura bisericească armeanocatoalice este desfășurată minuțios în paginile ce urmează. Deosebit de interesant se dovedește a fi, pe aceeași linie, și capitolul *Portrete de odinioară într-o veche colecție armeană din Gherla*, semn că arta, civilizația și cultura armeană din zonă au lăsat urme notabile, înregistrate ca atare de istoricii perioadei. Consemnarea lor echivalează, practic, cu o consemnare a istoriei comunității armenilor transilvăneni din epocă, iar prezentarea patrimoniului bisericii parohiale are semnificația unei prezentări în secțiune a patrimoniului cultural armenesc din zonă: „În patrimoniul bisericii parohiale armeanocatoalice din Gherla se păstrează o importantă colecție de picturi de șevalet, miraculos conservate, în pofida vicisitudinilor și avatarurilor la care a trebuit să facă față comunitatea armeană din localitate. Istoria acestei colecții se leagă de istoria Muzeului armean din localitate, instituție de cultură izvorită din necesitatea conservării științifice a obiectelor reprezentative rezultate din donații și achiziții și a păstrării specificului național al unei comunități care, la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX era pe cale să-și piardă identitatea (n.n. nu e foarte clar la ce se referă aici autorul cărții). *Uniunea Muzeului Armean* s-a constituit în 19 februarie 1905 sub conducerea unui comitet din care făceau parte personalități de marcă ale orașului. Direcțiunea noului muzeu a fost încredințată reputatului profesor, istoric și scriitor Szongott Kristof (1843-1907). Muzeul de caracter enciclopedic aduna în patrimoniul său – raportul anului 1911 – colecția de cărți, ziare și reviste, secțiunea de manuscrise, documente sau alte piese cu caracter documentar, obiecte de cultură

și artistică din epocile romană și medievală, o mică colecție numismatică, o secțiune etnografică și desigur secțiunea artelor frumoase în care, alături de statui și statuete, de desene și mobilier, existau un număr de 83 de picturi de șevalet“. Analiza portretelor conservate în patrimoniul colecției evidențiază „straturi“ social-culturale și de mentalitate ale comunității armenice din urbe în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, unde – pe lângă figurile unor înalți clerici, sînt prezente și „potretele unor localnici cu merite recunoscute în planul vieții comunitare, dascăli și scriitori, mecenai și donatori, care au avut inițiativa întemeierii azilului pentru săraci și bătrîni (Karaksony Emmanuel, datat 1806) și a orfelinatlui de fete (Kovrig Tivadar)“. Aproape fiecare analiză de portret trimite la istoria adiacentă a comunității armenice, la biografiile celor portretizați și, evident, la o anumită sensibilitate culturală turnată în tipare mai mult sau mai puțin baroce (din sfera barocului provincial tardiv, a picturii academice ș.a.m.d.). Aflăm astfel că „Armeni înobilizați din alte orașe transilvănene (Gheorghieni, Dumbrăveni, Frumoasa) înviorate economic prin activitatea comercială și meșteșugărească exemplară și-au comandat portretele unor pictori autohtoni peregrini“. Sigur, în ansamblul lucrării, ponderea acordată elementelor de artă armeană poate părea, la prima vedere, destul de modestă. În fapt, ea are o consistență semnificativă, evidențind în chip elocvent integrarea armonioasă a elementului cultural și religios armean într-o lume în care comunitatea armenilor era destul de bine reprezentată. Astăzi, din păcate, a rămas prea puțin din ea, însă vestigiile sale sînt suficient de pregnante.

TAGADA ȘI CONTESTAREA
PATERNITĂȚII

Pornind de la faptul că rudenia, dincolo de însemnătatea sa morală este, o legătură juridică între persoane, dedusă din descendența acestora una din alta, ori,

dintr-un autor comun precum și prin adopție, se observă că stabilirea – descendenței este o chestiune de o importanță deosebită, luând în calcul și doar, efectele juridice pe care starea de rudenie le determină, cum ar fi: obligații de întreținere, drepturi succesoriale, incapacități etc.

Prin urmare atunci când ne referim la noțiunea de rude, avem în vedere acea legatură biologică, ce descinde din descendența acestora (fie una din alta, fie dintr-una comună), așa numita „filiație”.

Dacă filiația față de mama, este mai ușor de stabilit, aceasta rezultând însăși din faptul nașterii, în cazul stabilirii paternității apar unele probleme în legătură cu stabilirea acesteia, precum și cu privire la posibilitatea mai mare de „îndoială” asupra filiației, altfel spus, în legătură cu posibilitatea de contestare.

Tocmai datorită acestei realități, stabilirea paternității se face în mod diferit, după cum este vorba de un copil din căsătorie (cel născut în timpul căsătoriei) ori este vorba de un copil din afara căsătoriei (cel născut înainte de căsătorie ori precum și în situația în care părinții nu sînt căsătoriți).

În ce privește situația copiilor din căsătorie, legiuitorul, pentru a înlătura dificultățile legate de stabilirea filiației paterne, a instituit prezumția legală potrivit căreia: „copilul născut în timpul căsătoriei are ca tată pe soțul mamei”. Așadar, în acest caz, filiația nu trebuie dovedită, fiind stabilită în puterea acestei prezumții legale, care consideră (prezumă) ca și tată al copilului, pe „soțul mamei”. Prin urmare, pentru incidența prezumției trebuie ca bărbatul față de care se stabilește paternitatea să fie căsătorit în mod valabil, cu mama naturală a copilului și, totodată copilul să se fi născut în timpul căsătoriei acestora, chiar dacă este conceput anterior.

În egală măsură, se recunoaște incidența acestei prezumții și pentru ipoteza în care, copilul este conceput în timpul căsătoriei dar, este născut după ce aceasta a fost desfăcută, anulată, dar cu condiția ca mama să nu se fi recăsătorit.

Cu toate acestea, realitatea dovedește ca este posibil ca deși părinții să fie căsătoriți, totuși, tatăl copilului să fie un altul decît „soțul mamei”.

Ne vom referi la situația copilului „din căsătorie”, caz în care se va aplica prezumția la care mai sus am făcut referire și, vom analiza posibilitățile legale ce subzista, pentru a se stabili în mod corect filiația față de tată.

În primul rînd, avem în vedere acțiunea în contestarea paternității (filiației din căsătorie), prin care se urmărește a se dovedi că prezumția de paternitate nu-și găsește aplicarea, aceasta deoarece, nu este îndeplinită condiția de – „a fi căsătorit cu mama copilului” (prezumtivul tată) – fapt vecin și conex, condiție prealabilă pentru nașterea prezumției, aceasta fie, datorită faptului ca părinții nu au fost niciodată căsătoriți ori, fie atunci când copilul a fost născut mai înainte ca aceștia

să se fi căsătorit, precum și în cazul în care, copilul nu a fost conceput în timpul căsătoriei, iar aceasta este desfăcută ori anulată, la data nașterii copilului. Prin urmare, se va urmări a se dovedi, neincidența prezumției la cazul în speță, în care situație după cum spuneam, nu se urmărește dovedirea situației contrare decît cea prezumată, ci neincidența acesteia.

În al doilea rînd, ne referim la tăgăduirea paternității din căsătorie, atunci cînd se dorește a se dovedi situația contrară decît cea determinată de prezumție, respectiv pentru ipoteza în care se dorește a se dovedi că tatăl copilului nu este „soțul mamei” întrucît, datorită unor împrejurări concrete (ce trebuie a fi dovedite) „este cu neputință ca soțul mamei să fie tatăl copilului.” [art. 54 alin. (1) Codul Familiei].

Aceste împrejurări, trebuie cum în precedent am arătat, să fie indicate iar mai apoi, a fi dovedite de către reclamant, căruia îi revine sarcina probei celor susținute, cauzele putînd fi, de ordine biologică – imposibilitatea de procreare, de ordine obiectivă – cînd cei doi soți, este cu neputință a fi fost împreună în timpul prezumat că ar fi avut loc concepțiunea, spre pildă, în cazul în care aceștia au locuit în țări diferite în toată această perioadă, ori unul dintre ei a fost în stare de detenție și nu în ultim rînd, atunci cînd aceștia au fost datorită neînțelegerilor, separați în fapt, evident existînd și alte posibilități faptice din care să se poată trage concluzia certă a faptului că „este cu neputință” ca soțul mamei să fie și tatăl copilului.

Această acțiune poate fi introdusă de către oricare dintre soți, precum și de copil, ea putînd fi continuată și de către moștenitori, precum și de către autoritatea tutelară, aceasta numai în cazul în care vreunul dintre titularii acțiunii este pus sub interdicție.

(continuare în numărul viitor)

Ecimiadzin SINOD AL REPREZENTANȚILOR EPARHIALI

În ziua de 27 octombrie s-a stins din viața părintele Catolicosului Tuturor Armenilor, Grigor Nersisian.

În 29 octombrie, la mănăstirea Gaiané de la Ecimiadzin a avut loc o ceremonie specială de parastas oficiată de

șeful diocezei din România și Bulgaria, Î.P.S. arhiepiscop Dirayr Mardichian.

La ceremonie au fost prezenți președintele Serj Sarkisian, primul ministru Tigran Sarkisian, ministrul afacerilor externe Eduard Nalbandian, președintele și

primul ministru al Republicii Karabagh, precum și alți demnitari. Ceremonia s-a desfășurat în prezența unui numeros public ce a adus un mare număr de coroane de flori.

A doua zi, pe 30 octombrie, trupul părintelui Catolicosului a fost transportat în satul Voskehat, unde a avut loc ceremonia de înhumare.

În dimineața zilei de 29 octombrie a avut loc Sinodul Reprezentanților Eparhiali la care au participat circa 80 de delegați, printre care și Aram Geavadian, membru al Consiliului Eparhial din România. Dintre delegați 40 erau episcopi și șefi de dioceze.

În seara zilei de 30 octombrie, în Catedrala de la Ecimiadzin a avut loc o rugăciune colectivă, cu participarea reprezentanților Sinodului. Sinodul a continuat în ziua de 31 octombrie, iar apoi în 2-4 noiembrie.

Duminică 1 noiembrie, în Catedrală a fost oficiată Sfânta Liturghie și Parastasul pentru odihna părintelui Catolicosului, Grigor Nersisian.

Sinodul s-a încheiat pe 4 noiembrie. În seara aceleiași zile, în Catedrală a avut loc urarea patriarhală, cu ocazia aniversării a zece ani de la ungerea Catolicolului Tuturor Armenilor. După aceea a fost oferită o masă de rămas bun pentru participanții la Sinodul Reprezentanților Eparhiali.

Armenii din Pitești

